

Sexti Iulii Frontini uiri consularis Strategematicon. Liber Primus.

Vm ad astruendam rei militaris scientiam: unus ex numero studiosorū eius accesserim: eiq; destinatio ni quantum cura nostra ualuit satiffecisse uisus sum deberi adhuc institute arbitror opere ut solertia dum: factaq; a græcis una Strategematicon appellatione compræhensa sunt: expeditis amplectar commentariis. Ita enim consilii quoq; & prudentiæ exemplis succincti duces erunt. Vnde illis excogitadi gerendiq; similia facultas nutriatur. Præterea continget ne de euentu trepidet inuentionis suæ: qui probatis eā experimētis cōparabit. Illud neq; ignoro neq; inficior etiā rerū gestarū scriptores indagare operis sui hanc quoq; partē esse cōplexos: & ab auctoribus exemplorū quicquid insigne aliquo modo fuit traditū. Sed ut opinior occupatis uelocitate consuli debet. Longum enim est singula & sparsa per immēsum corpus historiarū prosequi. Et hi qui notabilia excerpserunt ipso uelut aceruo rerum cōfunderunt legētem. Nostra sedulitas impendet operā ut quæ admodum res poscet ipsum quod exigitur quasi ad interrogatū exhibeat. Circūspectis enim generibus præparauī opportuna exemplorū ueluti cōsilia quo magis autem discreta a rerum collocarētur uarietate apte in tres libros ea diducimus. In primo erunt exempla quæ cōpetant prælio nō dū cōmisso. In secundo quæ ad præliū & cōfectam pactionem pertineāt. Tertius inferēdæ soluendæq; obsidionis habebit strategemata. Quibus deinceps generibus suas species attribui huic labori non iniuste ueniā paciscar ne me pro incurioso reprehēdat qui præteritū aliquod a nobis reppererit exemplū. Quis enim ad percēsenda omnia monumēta: quæ utraq; lingua tradita sunt sufficiat. Vnde multa transire mihi ipse permisi: quod me non sine cā fecisse sciēt: qui aliorū libros eadē pmittentiū legerint. Vege facile erit sub quacūq; specie suggerere. Nā cū hoc opus sit: ut cætera usus poti⁹ aliq; quā meæ cōmendatōis cā aggressus sum adiuuari me ab his q; aliqd illi astruent: nō argui credā si qui erunt qbus uolumina hæc cordi sint me minerit ut parēt grām p. quā possimus similitē naturā discernere. Nā tū oia quæ a duce puidē: utiliter: magnifice: cōstāter fiunt & patiunt gratiā habebunt si in specie eorū sunt & gratia eorū proprie uis in arte soleritiq; posita proficit tam ubi cauendus: q̄ ubi opprimendus hostis sit. Qua in re cū uerborum quoq; illustris extiterit effectus: ut factorum ita dictorum exempla posuimus.

Species eorū quæ instruat ducem in his quæ ante plū gerēda sunt.

k

LANDES-
 UND STADT-
 BIBLIOTHEK
 DUISBURG

Sexti Iulii Frontini.

De occultandis consiliis.	Cap. i.
De explorandis consiliis hostium.	Cap. ii.
De constituendo statu belli.	Cap. iii.
De traducendo exercitu per loca hosti infesta.	Cap. iiiii.
De euadendo ex locis difficillimis.	Cap. v.
De insidiis in itinere factis.	Cap. vi.
Quemadmodū ea quibus deficiamus uideantur non deesse: ut usus eorum expleatur.	Cap. vii.
De distinguendis hostibus.	Cap. viii.
De seditione militum compejenda.	Cap. ix.
Quemadmodū intempestiua postulatio pugnae inhibeat.	Cap. x.
Quemadmodū incitandus sit ad praelium exercitus.	Cap. xi.
De dissoluēdo metu quo milites ex aduersis cōciderūt oibus.	Cap. xii.
De occultandis consiliis.	Cap. i.

Arcus Portius Cato deuictas a se ciuitates Hispaniæ existima-
bat in tpe rebellaturas fiducia muroꝝ: scripsit itaq; singulis:
m ut diruerēt munimēta: minatus bellū nisi cōfestim obrēpassēt
epistolasc; uniuersis ciuitatibus eodē die reddi iussit: una quæ
q; urbiū sibi soli credidit iperatū. Cōtumaces cōspiratio potuit
facere si omnibus idem denuntiari notum fuisset.

Hamilcar dux pœnoꝝ ut in Sicilia inopināter appelleret classē nō pro-
nūtiavit quo p̄ficiscerēt sed tabellas in quibus scriptū erat quam partem
uellet petere uniuersis gubernatoribus dedit signatas. p̄cepitq; ne quis
legeret nisi ui tempestatis a cursu p̄torix nauis abduktus esset.

Caius Lelius ad Syphacē p̄fectus legatos quosdā ex tribunis & centurio-
nibus p̄ spēm seruitutis ac ministerii exploratores secū duxit: ex qbus. L.
Statoriuꝝ q̄ sapius in eisdē castris fuerat qdā ex hostibus uidebant agno-
scere: occultandæ conditionis eius causa baculo ut seruum castigauit:

Tarquinius Supbus p̄ principes Gabioꝝ interficiēdos arbitratus: quia
hoc nemini uolebat innotescere cōmissū nihil nūtio respōdit: qui ad eum
a silio erat missus: tamē uirga eminetia papauēꝝ capita cū forte in horto
ābularet decussit: nūtius sine respōsiōe reuerſus renūtiavit adoleſcētī Tar-
quino: qd agerēt patrē uidisset. ille itellexit idē eē eminetibus faciendū.

Cæsar q̄ suspectā hēbat ægyptioꝝ fidē per speciem securitatis inspecti-
ne urbis atq; operum ac simul licentioribus cōuiujs deditus uideri uolu-
it inter eā dissimulationem p̄paratis subsidiis occupauit ægyptum.

Vetidius Parthico bello aduersus Pachozē regē nō ignarus pharneuꝝ quē
dā nationē Tyriestē: ex his q̄ focii uidebant oīa quæ apud ipsos agerent nū-
tiate parthis p̄fidiā barbari ad utilitates suas cōuertit. Nā quæ maxie fieri

cupiebat: ea se uereri ne accideret: q̄ timebat ea ut eueniret se optare simu-
labat. Sollicitus itaq; ne parthi ante trāsiret Euphratē q̄ sibi supueniret le-
giones q̄s i cappadocia trās Tauzē hēbat: studiose cū pditore egit: uti solē-
ni pfidia parthis suaderet p zeucma traiiceret exercitū qua & breuissimū
iter ē. & omisso alueo euphrates decurrit. Nāq; si illac ueniret asseuerabat
se oportūitate colliū usuz ad eludēdos sagittarios. Oia aū. uereri si se in
parētes cāpos picissent. Inducti hac affirmatōe barbari inferiore itinere p
circuitū adduxerūt exercitū. Dūq; fusiores ripas & ab hoc oposiores pon-
tes iungunt: instrumentaq; moliuntur. xl. amplius dies impenderunt: quo
spatio Ventidius ad contrahendas usus est copias. Et q; triduo anteq; par-
thus adueniret receptis: acie commissa uicit parthos & interfecit.

Mythridates circūuallāte Pōpeio fugā in pximā diē moliēs: huius cōsili
obscurādi cā latius & usq; ad applicitos hosti ualles pabulatus. Colloquia
quoq; cū pluribus auertēdā suspicatōis cā i postezē cōstituit. Ignes aut fre-
q̄ntiores p tota castra fieri iussit. Scda deide uigilia p ipsa castra hostiū ag-
mē eduxit. Impator Cæsar Domitius Augustus Germanicus cū germa-
nos q in armis erāt uellet opprimere: nec ignoraret maiore bellū molitiōe
inituros: si aduētū rāti ducis p̄sensissent: p̄fectionē tuā sensu obtexuit: gal-
liaz: sub qbus inopinato bello affusus cōtusa imaniū ferocia nationū p-
uincis cōsuluit. Claudius Nero cū cupet Hasdrubalē copiasq; eius ante
q̄ Hānibali fratri iungerent occidere. Iccircozq; festinaret se Liuio Salinato-
ri collegæ suo cui bellū mādātū fuerat: pagz fidēs uiribus quæ sub ipō erāt
adiūgere: neq; tamē discessū suū ab Hānibale cui opposit⁹ erat sentiri, uel
let. x. milia fortissimoz militū elegit: p̄cepitq; legatis quos relinquebat: ut
eadē statiōes & uigiliæ æque agerent: toridē ignes arderet: eadēq; facies ca-
stroz seruaret: ne qd Hānibal suspicatus auderet aduersus paucitatē reli-
ctoz. Cū demū in umbria occultatis itineribus collegæ se iūxisset: uetuit
castra ampliari: ne qd signi aduentus sui p̄eno daret detracturo pugnā si
cōsulū iūctas uires intellexisset. Igif insciū duplicatis aggressus copiis supa-
uit: & uelocius oī nūtio rediit ad Hānibalē. Ita ex duobus callidissimis du-
cibus p̄enorū eodē cōsilio alterum celauit: alterum oppressit.

Themistocles exhortās suos ad suscitādos festināter muros: quos iussu
lacedæmoniōz deiecerāt legatis lacedæmonē missis: q̄ interpellarēt respō-
dit uetuzē se ad diluēdā hāc existimatōem: & puenit Lacedæmonē ibi si-
mulato morbo aliq̄tū tps cōtraxit: & postq̄ intellexit suspectā eē tergiuer-
sationē suā cōtēdit falsū ad eos rumorē: & rogauit ut mitterēt aliquos ex
p̄cipibus: qbus crederet de munitōe Athenaz: suis deinde clā scripsit: ut
eos q uenissent retineret: donec refectis opibus cōfiterent lacedæmonis
mūtas eē athenas: nec aliter p̄cipes eoz redire posse q̄ ipē remissus foret
qd facie p̄stiterūt lacedæmoni: ne unius iteritu multoz mortē pensarēt

Lucius Furius exercitu producto i locū iniquū cum constituisset occultare sollicitudinē suā ne reliqui trepidarent paulatim se inflectēs tanq̄ circuitu maiore hostem aggressus conuerso agmine ignarum rei quæ agebatur exercitum incolumē reduxit. Metellus in Hispania interrogatus qd̄ postera die facturus esset: tunicā meam si eloqui posset inquit comburerē. M. Licinius Crassus percontanti quo tempore moturus esset castra: respondit uereri se ne tuba id audiat.

De explorandis consiliis hostium. Cap. ii.

Cipio Africanus capta occasione mittendæ ad Syphacem legationis cū Lelio seruoꝝ habitu tribunos & centuriones electissimos ire iussit: quibus curæ esset p̄spicere regias uires, hī cum Liberius castroꝝ positionē scrutarent: sequū de industria dimissum tanq̄ fugientē persecuti maximā partē munimentoz̄ circuerunt: quæ cū nuntiaissent incendio cōfectū est bellū. Qu. Fabius Maximus bello Hetrusco cum adhuc incognitæ forent Romanis ducibus sagatiores explorandæ uiaꝝ fratrem Fabium Cesonē peritū linguæ Hetruscæ iussit Hetrusco habitu penetrare Ciminiā siluā intentatā ante militi nr̄o. Quod is adeo prudenter atq; industria fecit: ut transgressus siluā umbrosamertes cū aiaduertisset non alienas nomini Romano ad locietatem cōpulis. Carthaginenses cum aiaduertissent Alexandri ita magnas opes: ut Africæ quoq; imineret unū: ex ciuibus uirū acrem noīe Hamilcharē Rhodiuum: iusserunt simulato exilio ire ad regem: omniꝝ studio in amicitia eius peruenire: qua is potitus consilia eius nota ciuibus suis faciebat. Idem Carthaginenses miserunt: qui per spēm legatoꝝ longo tēpore Romæ morarentur. exciperētq; cōsilia Romanoz̄. Marcus Cato in Hispaniam: q̄ ad hostiū cōsilia alia uia non potuerat: iussit trecētos milites simul impetum facere in stationē hostium: raptumq; unū ex his in castra perferre incolumē: torruq; ille oīa suoꝝ arcana confessus est. Caius Marius cōsul bello Cymbrico & Theotonico ad excutiendā Galloꝝ & Ligurum fidem lras eis missit. Quarum pars prior præcipiebat ne interiores quæ signatæ erant ante tempus certū aperirentur: easq; postea ante præstitutā diem repetit: & q̄ referatas reppererat intellexit hostilia agitari. Est & alius modus explorandi: quo ipsi duces nullo extrinsecus adiutorio per se prouidēt. Sicut Aemilius Paulus consul bello Hetrusco apud oppidū Coloniā dimissurus exercitum in planitiem contēplatus procul auīū multitudinem citatori uolatu e silua confurrexisset: intellexit aliquid illic insidiarū latere quod cōturbaræ aues & plures simul euolauerūt. Præmissis igitur exploratoribus cōperit. x. milia boioꝝ excipiendo ibi Romanoz̄ agmina i tinerē: easq; alio quā expectabat latere missis legiōibus circūfudit. Similiter Thyamenus Horestis filius cū audisset iugū ab hostibus natura munitū

teneri p̄misit sciscitatuos qd rei foret: ac referētibz eis nō esse uerū qđ opinaretur ingressus iter ubi uidet ex suspecto iugo magnā uī auīū simul euolasse nec omnīo residere arbitratus est illic latere agmen hostiū: itaq; circumducto exercitu elusit insidiatores. Hasdrubal frater Hānibalis tūc Liuii & Neronis exercitum quanq; hoc illi nō duplicatis castris dissimularēnt intellexit q; ab itinere strigiosiores notabat equos & coloratiora hominum ut ex uia corpora.

De custodiendo statu belli. Cap.iii.

Alexander Macedo cum haberet uehementem exercitum semper eum statum belli elegit ut acie confingeret.

De eodem.

Aesar bello ciuili cū ueteranū exercitū haberet: hostiū aut tyronem esse sciret acie semp decertare studuit. Fabius Maximus aduersus Hānibalē successibus plioꝝ insolentē: recedere ab ancipiti discrimine & rueri tantūmodo Italiā cōstituit: cūctatorisq; nomen: & p hoc summi ducis meruit. Byzāti aduersus Philippū omni p̄liandi discriminē uitates omīssa etiā finiū tutela: intra munitiōes oppidi se receperū: assequutiq; sunt ut philip. obsidionalis more impatiēs recederet. Hasdrubal Gyfconis filius secūdo punico bello i Hispaniā uictum exercitū: cum Publius Scipio instaret: per urbes diuisit. Itaq; factū est ut Scipione oppugnatione plurium oppidorū distingueret: & in Hyberna suos reduceret. Themistocles aduentāte Xerxe: qā neq; p̄li pedestri neq; finium tutelæ: neq; obsidioni credebat. sufficere Atheniēs auctor fuit eis liberos & cōiuges Troezenen: & in alias urbes emittēdi relictoq; oppido: statū belli ad nauale p̄liū trāsserēdi. Idem fecit i eadē ciuitate Pericles: aduersus lace dæmonios. Scipio manēte i Italia Hannibale trāsmisso in Africam exercitu necessitatē Carthaginēsisibus imposuit reuocandi Hannibalem. Sicq; a domesticis finibus hostile transtulit bellum Athenienses cū Deteliā castellū iporum Lacedæmōii cōmunissent: & frequētius uexaretur classē qua Pelopōnesum infestaret miserūt cōsecutiq; sunt ut exercitus Lacedæmoniōꝝ q deteliæ erant reuocaret. Impator cæsar Domitianus Augustus cū germāi more suo e saltibus & obscuris latebris subide ipugnarent nostros tutūq; regressum i p̄funda siluaz̄ haberent militibus per. c. xx. milia passuū actis nō mutauit tantū statum belli: sed & subdidit ditioni suæ hostes: quoz̄ refugia nudauerat.

De transducendo exercitu per loca hosti infesta. Ca.iiii.

Emilius Paulus consul cū in Lucanos iuxta littus angusto itinere exercitum duceret: & Tarentini ei classē insidiari agmen eius scorpionibus aggressi essent captiuis latera euntium preterxuit: quorū respectu hostes inhibuere tela. Agesilaus La-

Lacedæmonius cum p̄da honestus ex phrigia rediret insequereturq; hostes & ad locorū opportunitatē lacesserēt agmē eius ordinē captiuorū ab utroq; latere exercitus sui applicuit:q;bus dū parciſ ab hoste spatiū transeundi habuerūt Lacedæmonii. Idem tenēderet exterritis thebanis per quas trāfire habebat: flexit iter q̄si thebas cōterderet exterritis thebanis digressiq; ad turādā moenia: repetitū iter quo destinauerat emēsus ē: nullo obſistente.

Nicostratus dux ætholorum: aduersus epirota cum enim aditus in fines eorum angusti fierent: per alterum locum irrupturum se ostēdens omni illa ad prohibēdū occurrēte epirotarū multitudine reliquit suos paucos: qui speciem remanētis exercitus præberent: & ipse cū cætera manu q̄ nō expectabatur aditum intrauit.

Authophrates p̄ses cū in p̄sidiā exercitū duceret: & angustias q̄sdā posside occuparet: simulata uexatiōe traiciēdi instituit reducere: quod cū posside credidissent: ille nocte ualidissimā manū ad eūdē locū occupādū præmisit: ac postero die totū traiecit exercitū.

Philippus macedonū rex: Græciā petēs cū thermopylas occupatas audiret: & ad eū legati ætholorū uenissent acturi de pace retentis eis ipse magis itineribus ad angustias pertendit: securisq; custodibus & legatorū reditus expectantibus inopinatus thermopylas traiecit.

Iphycrates dux Atheniensiu aduersus Anaxibiū Lacedæmoniorū in hellespōto circa abidon cū trāducēdū exercitū haberet: p̄ loca q̄ statidibus tenebant: alteq; aut̄ latus eius trāsitus absceſsi mōtes p̄merent: alteq; mare ablueret: aliquādiu moratus cū icēdisset frigidior solito dtes. & ob hoc ne mini suspectus delegit firmissimos quosq; q;bus oleo ac mero calefactis p̄cepit ut ipsam horā maris legerēt abruptiora tranarent: atq; ita custodes angustiarū inopinatus opp̄ssit a tergo.

Cn. Pōpeius: cū flumē trāsire p̄pter exercitū hostiu oppositū nō posset: assidue p̄ducere & reducere in castra instituit. deinde in eadē persuasione hoste p̄ducto ne ullam uiam ad p̄gressum Romanorū tenerent: repente impetu facto transitum rapuit.

Alexander Macedo: phibete rege Indorū porro traici exercitū p̄ flumē hydaspē aduersus aquā assidue p̄currere iussit suos. & ubi eo more exercitatis assequutus est: q̄a porro aduersa ripa caueret p̄ supiorē p̄tē subito transmisit exercitū. Idēq; Indi fluminis trāsiectu phibeat ab hoste diuersis locis eqtes in flumie instituit immittere: & trāsitū minari: Cūq; expectatione barbaros teneret itentios: insulā paulo remotiorē primū exiguo: deinde maiore p̄sidio occupauit: atq; inde in ulteriorē ripam trāmisit: ad quā manū opprimendam cum uniuersi se hostes effudissent: ipse libero uado transgressus omnes copias cōiunxit.

Xenophon ulteriorē ripā Armeniis tenētibus duos iussit q̄ri aditus: &

cū a citeriore repulsus esset: trāsīit ad supius: inde quoq; phibitus hostiū occurſu repetiit uadū iſerius: iussa; ibidē militū parte subsistere: ex q̄ cū Armenii ad inferioris uadi turelā rediissent: p̄ supius trāsgredere: armenii credētes decursuros oēs: decepti sunt a remanētibus. li cū nullo resistēte uadū superassent: trāseuntū suoz; fuerūt ppugnatores.

P. Claudius cōsul p̄rio bello punico: cū a rhegio Messanā traicere militē negret: custodiētibus fretū poenis sparsit rumorē q̄si bellū iniussu populi inceptum gerere non posset: classē in Italiam uersus se agere simulauit. digressus deinde poenis q̄ p̄fectiōi eius habuerāt fidē: circūactas naues appulit Siciliae.

Lacedaemōioz; duces cū syracusas nauigare destinassent: & poenoz; dispositā penitus classē timerēt: decem punicas naues quas captiuas habebant ueluti uictrices primas iusserūt agi a latere iunctis aut puppe religatis: aliis qua specie deceptis poenis transferūt.

Philippus cū angustias maris q̄ Cyaneae appellant transnauigare p̄pter Atheniēsū classē q̄ opportunitatē loci custodiebat nō posset: scripsit Antipatro Thraciā rebellare p̄sidiis: quae ibi reliquerat interceptis: ut sequeretur ommissis oibus: quae epistolae ut interciperetur ab hoste curauit.

Atheniēses archana macedonū excepisse uisi: classē abduxerūt. Philippus nullo phibēte angustias freti liberauit. Idēq; q̄ Cherronesū q̄ Atheniēsū erat occupare phibere tenētibus trāsītū nō Bizatiū tātū: sed Rhodiōz; quoq; & Chiōz; nauibus: cōciliauit aīos eoz; reddēdo naues q̄s ceperat q̄si sequestres futuros ordinādae pacis iter seiatq; Byzatiōz; q̄ cā belli erant: tractaq; p̄ magnū tēpus postulatōe cū magna industria subinde aliqd in cōditionibus retexeret classē. p̄ id tēpus praeprauit ea quae i angustias freti in parato hoste subito euasit.

Thabias Atheniēsīs cū aditū portū Samiōz; obstāte nauale hostiū p̄sidio nō posset paucas de suis nauibus p̄ter portū missas iussit trāsire arbitratus q̄ i statiōe erāt p̄secuturos. Hisq; p̄ hoc cōsiliū euocatis: nullo obstāte portū cū reliq; adeptus ē classe. De euadēdo ex locis difficillimis. Cap. v.

Vintus Sertorius in Hispania cū a tergo iſtante hoste flumen traicere haberet: uallū in ripa eius in modū cauae lunae duxit & oneratū materiis icēdit: atq; ita exclusis hostibus: fluuiū libere transgressus est.

Similiter Pelopidas Thebanus bello Theſſalico trāsītū quae fuit. nāq; castris āpliorē locū supra ripā cōplexus uallū ceruolis & alio materiā genere cōstructū incēdit: Dūq; ignibus sūmouerent hostes: ipse fluuiū superauit. Quirus Lucretius Catulus cū a Cymbris pulsus: unā spē salutis haberet: si flumen liberaſſet: cuius ripā hostes tenebant in pximo monte copias ostendit: tanq; castra positurus: ac praecepit suis ne sarcinas

soluerent: aut onera deponerēt. ne quis ab ordinibus aut signis discederet & quo magis persuasiōem hostium cōfirmaret pauca tabernacula in conspectu erigi iussit: ignesq; fieri & quosdā uallum struere: quosdam in lignationē ut cōspicerētur exire. Quod Cymbri uere agi existimātes & ipsi castris delegerunt locū: dispersiq; ī proximis agros ad cōparēda ea quæ necessaria sunt māsuris occasionem dederunt Carulo nō solum flumen traiciendi: sed etiā castra eorum infestandi. Crœsus cū halim uado trāsire nō posset nec nauium aut pontis faciēdi copiā haberet fossam superiori parte post castra deductā a lueū fluminis a tergo exercitus sui reddidit. Cneus Pompeius Brundisii cū excedere Italia: & transferre bellum proposuisset instante a tergo Cæsare cōsensus classē quasdā obstruxit uias: alias parietibus intersepit: alias intercidit fossis: easq; subdibus erectis præclausas operuit cratibus humo aggesta quosdā aditus qui ad portū ferebāt tribus transmisissis: & in densum ordinē structis ingenti mole tutatus. Qui bus perpetratis ad speciē retinendæ urbis raros pro moenibus sagittarios reliquit: cæteras copias sine tumultu ad naues reduxit nauigātem cū mox sagittarii quanquā per itinera nota digressi paruis nauigijs cōsecuti sunt. Cn. duillius cōsul in portu syracusano quē temere intrauerat obiecta ad ingressum catena clausus: uniuersos in pupē rettulit milites: atq; ita resupina nauigia magna remigantiū ui cōcitauit. leuata præ sup̄ catenā pcesse runt: qua parte superata trāsgressi cursu milites in proras cesserūt in quas uersum pondus decursum super catenā dedit nauibus. Lysander lecedæ mōius cū ī portu Atheniēsiū cū tota classe obsideret: obrutus hostiū nauibus ab ea parte qua faucibus angustissimis influit mare milites suos clā in littus egredi iussit: & subiectis rotis ad pximū naues portū munychiæ traiecit. Herculeius legatus fertorii cū in hispania inter duos montes abruptos longū & angustum inter ingressus paucas duceret cohortes: conperissetq; ingentem manum hostiū aduenire forsā trāsuersam inter mōtes pressit: uallumq; materia extructum incendit: atq; ita intercluso hoste euasit. C. Cæsar bello ciuili cū aduersus Afranium copias educeret: & recipiendi se sine periculo facultatē non haberet: sicut cōstiterat prima & secunda acie furtim a tergo ad opus applicata. xv. pedum fossam fecit: intra quā sub occa'u solis armati se milites receperūt. Pericles Atheniēsis a peloponensibus in eū locum compulsus: qui undiq; abruptis cinctus duos tātum exitus habebat. ab altera parte fossam ingentis latitudinis duxit uelut hostis excludēdi causa: ab altera militē agere cepit tanq̄ per eū erupturus. li qui obsidebant cū per fossam quā ipse fecerat exercitū piclis nō crederēt euasurū uniuersi a limite obstitērūt picles pōtibus quos pparauerat fossæ iniectis suos qua non resistebatur emisit. Lysimachus ex his unus in quos opes Alexandri transierūt: cum editum collem castris destinasset

imprudencia tamen suoz in inferiorē deductus: ueretur ex superiore hostium incursum: triplices fossas intra uallū obiecit. deinde sublimibus fossis circa oia tētoria ductis tota castra cōsudit & iter septo hostium aditu si mul humo & frōdibus quas fossis superiecerat facto in superiora euasit.

Cn. Fōteius Crassus in Hispania cū tribus milibus hominū p̄datum p̄fectus ad Hasdrubalē & ad primos tātū ordies relato cōsilio icipiēte nocte quo tpe minime expectabat per hostium stationes p̄rupit.

Lucius Furius exercitū p̄ducto in locum iniquū cū cōstituisset occulta re solitudinē suā ne reliq̄ trepidarēt paulatim īflectit iter: tanq̄ circuitu maiore hostē aggressurus: cōuersozq; agmine ignaz rei quæ agebat exercitum incolumē reduxit.

Publius Decius tribunus bello Sānitico Cornelio cosso consule iniquis locis dephēso ab hostibus suasit ut occupatū collem qui erat in p̄pinguo modicam manū mitteret seq; ducē iis q̄ mittebant obrulit: aduocatus in diuersam hostis dimisit cōsulē: Decimū autē cinxit: obsiditq; illas quanq̄ angustias. noctu irruptiōe facta: cum frustratus esset Decimus incolumis cum militibus consuli accessit.

Idem fecit sub Atrilio calatino cōsule is cuius uarie tradit̄ nomē: alii Laberium: nōnulli Quintū: plurimi Calpurniū fama uocitatū scripserunt. Hic cū dimissum exercitū in eam uallem uideret: cuius latera oia supiora hostis infederat: depoposcit & accepit trecētos milites quos adhortatus ut uirtute sua exercitū seruarēt in mediā uallem decurrir: & ad opprimēdos eos undiq; descendit hostis lōgoq; & aspero p̄lialio petendos occasio nem cōsuli ad extrahēdum exercitum dedit.

Lucius Minutius consul in Liguria dimisso exercitū in angustias: cum iā oibus aduersaref claudianæ cladis exēplo numidas auxiliares tam p̄pter ipsoz q̄ p̄pter equoz deformitatē despiciēdos iussit adēqtare faucibus quæ tenebātur. Primo intēti hostes ne lacefferent stationē obiecerūt de industria Numidæ ad augēdū sui cōtēptum labi equos: & p̄ ludibriū spectaculo esse affectauerūt ad nouitatē rei laxatis ordinibus barbari in spectaculum usq; resoluti sunt. Quod dum adauererūt numidæ paulatim succedētes additis calcaribus p̄ intermissas hostiū statiōes eruperūt: quorum demum cum p̄ximos irruerunt agros necesse liguribus fuit auocari ad defendenda sua inclausozq; Romanos emittere.

Lucius Sylla bello sociali apud Eserniā inter angustias dephensus ad exercitum hostium cui Daillius p̄erat. colloquio petito de cōditionibus pacis agitabat sine effectu. hostem tamē p̄pter idutias negligentia resolutū aduertēs nocte p̄fectus relicto buccinatore: q̄ uigilias ad fidem remanentiū diuideret: & quarta uigilia cōmissa eum sequeret: incolumes suos cū oibus impedimentis tormentisq; in tuta p̄duxit.

Idem aduersus Archelaum præfectum Mythridatis in cappadoctia iniquitate locorum: & multitudine hostium pressus: fecit pacis mentionem: iterpositoque tempore etiam indutiarum & per hæc aduocata intentione aduersarium euasit.

Hædrubal frater Hæmibalidis cum saltum euadere non posset faucibus eius obsessus egit cum CL. Nerone receptoque dimissum, in Hispania excessum: cauillatos deinde conditiõibus dies aliquos extraxit quibus omnibus imisit per angustos tramites & ob id neglectos dimittere per partes exercitum ipse deinde cum reliquis expedit is facile effugit.

Spartacus fossam qua erat a Marco Crasso circumdatus: caesis captiuorum pecore quoque corpibus noctu repleuit: & supgressus est. Idem cum in Velbio obsessus a parte qua mons asperrimus erat: ideoque incustoditus ex uimine siluestri cathenas conseruit: quibus demissus: non solum euasit: uerum etiam ex alio latere gladio ita terruit ut aliquot cohortes: gladiatoribus quattuor & septuaginta cesserint. Idem cum a Lucio Varino præcõsule præclusus esset: palis per modica iterualla fixis ante portam erecta cadauera adornata ueste atque armis alligauit: ut procul intuentibus stationis spes esset: ignibus per tota castra factis imagine uaria deluso hoste copias silentio noctis eduxit.

Brasidas dux Lacedæmoniorum: circa amphypolim ab Atheniensium multitudine numero impar dephensus claudendum se prestitit: ut per locum cornuæ ambitum extenuaret hostilem frequentiam: quaque rarissimi obstabant erupit.

Hyphecrates in Thracia cum depresso loco castra posuisset: explorasset autem ab hoste proximum tenerrimum collem: ex quo unus ad opprimendos ipsos descendus erat nocte paucis intra castra relictis impauit ut multos ignes faceret. eductoque exercitu & disposito circa latera predicta uia passus est transire barbaros: locorumque iniquitate in qua ipse fuerat in illos conuersa parte exercitus terga eorum cecidit: parte castra fecit.

Darius ut falleret Scythas discessu canes atque asinos in castris reliquit: quos cum latrantes rudentesque hostis audiret: remanere Darium credidit. Eundem errorem obiecturi nostris ligures per diuersa loca bubalos laqueis ad arbores alligauerunt quod deducti frequentiore mugitu speciem remanentium præbebat hostium.

Hanno ab hostibus clausis locum eruptioni maxime aptum aggestis leuibus materiis incendit: tum hoste ad certus exitus custodiendos aduocato milites per ipsam flammam eduxit admonitos ora scutis crura ueste contegere.

Hannibal ut iniquitatem locorum & inopiam instante Fabio Maximo effugeret noctu boues quibus cornua fasciculis alligauerat farmentorum subiecto igne dimisit. cumque ipso motu adolescente flamma turbaretur

concurrere montes in quibus
concurrere montes in quibus
concurrere montes in quibus
concurrere montes in quibus

concurrere montes in quibus
concurrere montes in quibus

concurrere montes in quibus
concurrere montes in quibus

concurrere montes in quibus
concurrere montes in quibus

concurrere montes in quibus
concurrere montes in quibus

concurrere montes in quibus
concurrere montes in quibus

concurrere montes in quibus
concurrere montes in quibus

concurrere montes in quibus
concurrere montes in quibus

concurrere montes in quibus
concurrere montes in quibus

concurrere montes in quibus
concurrere montes in quibus

concurrere montes in quibus
concurrere montes in quibus

concurrere montes in quibus
concurrere montes in quibus

concurrere montes in quibus
concurrere montes in quibus

concurrere montes in quibus
concurrere montes in quibus

concurrere montes in quibus
concurrere montes in quibus

concurrere montes in quibus
concurrere montes in quibus

concurrere montes in quibus
concurrere montes in quibus

concurrere montes in quibus
concurrere montes in quibus

concurrere montes in quibus
concurrere montes in quibus

concurrere montes in quibus
concurrere montes in quibus

concurrere montes in quibus
concurrere montes in quibus

concurrere montes in quibus
concurrere montes in quibus

concurrere montes in quibus
concurrere montes in quibus

concurrere montes in quibus
concurrere montes in quibus

concurrere montes in quibus
concurrere montes in quibus

pecus: magna discursatione montes in quos actum erant collustrant Romani: qui ad speculandum concurrerant primo prodigium opinari sunt. Deinde cum cuncta Fabio renunciaissent: ille de insidiarum metu suos castris continuit: barbari obistente nullo profecti sunt.

De insidiis in itinere factis Cap. vi.

Fulvius nobilior eum ex samnio in lucanos exercitum educe-
ret: & cognouisset a perfugis hostes nouissimum agmen eius
aggressuros fortissimam legionem primo ire: ultimo sequi ius-
sit impedimenta ita facto cum pro occasione amplexi hostes
diripere sarcinas ceperunt: Fulvius legionem de qua suprad-
ictum est: quinque cohortes in dextram viae partem direxit: quinque ad sini-
stram: atque ita praedationi intentos hostes explicato per utraque latera mili-
te clausit: ceciditque.

Idem hostibus tergum eius in itinere praementibus dum flumine inter-
ueniente non ita magno ut transitum prohiberet moraretur: tamen rapi-
ditate alteram legionem in occulto citra flumen collocavit: ut hostes pau-
citate contempta audacius sequeretur. quae ubi factum est legio quae ob hoc
disposita erat de insidiis hostem aggressa vastavit.

Hyphicrates in Thraciam: cum propter conditionem locorum longum
agmen deduceret: & nunciatum esset ei hostes summum id aggressuros co-
hortes in utraque latera secedere: & consistere iussit: caeteros suffugere: & iter
maturare transeunte autem toto agmine lectissimos quosque retinuit: &
ita passim circa praedam occupatos hostes iam etiam fatigatos ipse requie-
tis & ordinatis suis aggressus fudit: exiitque praeda.

Boii in silua litana qua transiturus erat poster exercitus succiderant: ar-
bores ita ut ex parte exigua substetata starent: donec impellerentur deli-
tuerunt: deinde ad extremas ipsi ubi ingresso siluam hoste proximas ulte-
riores impulerunt eo modo in propagata pariter supra romanos ruina ma-
gnam manum eliserunt.

Quemadmodum ea quibus deficiamus uideantur non deesse ut usus
earum expleatur. Cap. vii.

Vcius Cecilius Metellus: quae usus nauium quibus elephantes
transportaret: deficiebat: uinxit dolia: constravitque tabulamen-
tis: ac super ea positos persiculum fretum transmisit.

Hannibal cum praeter alti fluminis transitum elephantes non posset
pellere: neque nauium: ac materiae quibus rates continerent copiam
haberet: iussit ferocissimum elephatum sub aure uulnerari: & eum quae uulnerasset
transnato statim flumine praecurrere elephatus exasperatus ad persequendum

doloris sui autorē trāsnauit annē:& reliqs idē audēdi dedit exēplum .

Carthaginēsiū duces istructuri classem:q̄a sparto deficiebāt:crinibus tō
sage mulierēz.ad funes efficiēdos usi sūt.Idē Massiliēses & Rhodii fecerūt.

M. Antonius a mutinā p̄fugus cortices pro scutis militibus suis dedit.

Spartaco copiisq̄ eius scuta ex uimine fuerūt:quæ coriis tegebant̄.

Non alienus ut arbitror hic locus est tee redi factū Alexandri macedo-
nis illud nobile qui p̄ deserta Africa itinera grauissima siti cū exercitu af-
fectus.oblatā sibi a milite in galea aquā spectantibus uniuersis effudit. uti
lior exemplo tempantia q̄ si cōicare uoluisset.

De distinguendis hostibus. Cap.viii.

Oriolanus cum ignominia dānationis suæ bello olisceretur
populationē patricioꝝ agroꝝ inhibuit deustis uastatisq̄ ple-
beioꝝ:ut discordiam moueret:qua consensus Romanorum
distingueret.

Hānibal Fabiū cui neq̄ uirtute neq̄ arte belandi par erat:
ut ifamiā distigueret:agris eius abstinuit:cāteros populatus cōtra ille ne
suspecta ciuibus fides eēt:magnitudie aī effecit publicatis possessiōib⁹ suis

Fabius Max. quinto cōsul:cū Galloꝝ umbroꝝ:Etuscoꝝ Sānitium ad
uersus populū Romanū exercitus cōsissent:cōtra quos & ipse trans apen-
nium munire castra conuiebat:scripsit Fuluius & posthumio:q̄ in p̄sidio
urbi erant:ut copias ad Sānium moueret:q̄bus affecutis ad sua defenden-
da Hetrusci Vmbriq̄ descēderunt relictos Sānites Galloꝝq̄ Fabius & col
lega Decius aggressi uicerunt.

Marcus curius aduersu Sabinos q̄ ingenti exercitu conscripto relictis
finibus suis nostros occupauerāt occultis itineribus manū milit quæ de-
solatos agros eoz̄ uicosq̄ p̄ diuersa incendit.Sabini ad arcendā domesticā
uastitatem recesserūt.Curio contigit & uacuos p̄stare hostium fines & ex
exercitum sine p̄lio auertere sparsimq̄ cedere.

T.Didius paucitate suoz̄ diffidens cū in aduētū eaz̄ legionū quas expe-
ctabat trahere bellū & occurrere eis hostē cōpisset.cōc̄ dē aduocata apta-
ri iussit milites ad pugnā:ac de industria negligētius custodiri captiuos:
ex q̄bus pauci q̄ perfugerūt nūciauerunt suis pugnā iminere. At illi ne su-
spitione p̄lii deducerent uires omiserūt occurrere eis q̄bus insidiabant̄ le-
giones tutissime nullo excipiente ad Didīū peruenerunt.

Bello punico q̄dā ciuitates quæ a Romanis deficere ad Pœnos destina-
uerāt:cū obsides dedisset quos recipere anteq̄ deficerēt studēbāt:simulaue-
rūt seditionē iter finitimos ortā quā romanoz̄ leḡ ti dirimere deberent
missos quæ eos uelut contraria p̄ gnora retinuerunt nec ante reddiderūt
q̄ ipsi recuperarent suos.

Legati romanoz̄ cū misisset ad Antiochū regē:q̄ secū Hānibalē uictis

Strategematum

quodlibet... eius aduersus
regem... regem fieret
... caliditate & per
... aduersus luguram
... aduersus proderent
... aduersus thra
... aduersus sibi uolebat, plu
... aduersus ad regios
... aduersus consiliis amio
... aduersus quodā aquatore cū
... aduersus uexationē suoz̄
... aduersus clamare milites &
... aduersus cōtinuare:quo
... aduersus Scipio Africanus
... aduersus terminum dim
... aduersus Tyrannus cū
... aduersus oppugnādū caste
... aduersus adueniēti hosti de
... aduersus capta castella p̄sidio
... aduersus pauca ē pene par nu
... aduersus parisset. Ageli
... aduersus Cātā se petere simulauit
... aduersus p̄uolentē pognat
... aduersus Typhethe ipse lydi
... aduersus qui illic ageb̄: int pecu
... aduersus multum compescenda
... aduersus Mambius cōsal cū cōp
... aduersus epanie ut iugularis
... aduersus ipse eodē loco hy
... aduersus p̄p̄iani p̄culo libera
... aduersus Lucius Scylla cū legiōes c
... aduersus lantatē eff̄ratis.
... aduersus uocantū clamor
... aduersus aduersus hostem consen
... aduersus uocantū ab exercitu M
... aduersus noceret mistos ex
... aduersus manu q̄ nō leḡr
... aduersus p̄p̄iani p̄culo libera
... aduersus p̄p̄iani p̄culo libera
... aduersus p̄p̄iani p̄culo libera

ia carthagin. hēbat: cōsiliūq; eius aduersus Ro. instruebat crebris cum Hānibile colloquiis effecerūt: ut is regi fieret suspectus: cui gratissimus alioquin erat & utilis propter caliditatē & peritiam bellandi.

Quintus Metellus aduersus Iugurtam bellum gerens missos ad se legatos eius corrupit ut sibi regē proderent: cum etiam alii uenissent idē fecit.

Eodē cōsilio usus est & aduersus thracios. Sed de captiuitate Iugurtæ res parū p̄cessit. uirū. n. tradi sibi uolebat. plurimū tamē cōsecutus ē. Nā cū in terceptæ fuissent epistolæ eius ad regios amicos scriptæ: in omnes eos rex animaduertit: spoliatusq; consiliis amicos postea parare non potuit.

Cæsar per exceptū quēdā aquatorē cū cōpisset afraniū petreiūq; castra noctu moturos: ut citra uexationē suoz hostilia ipediret cōsilia in initio statim noctis uasa proclamare milites & p̄ter aduersarioz castra agi mulos cū fremitu & sonū iussit cōtinuare: quos retētos uolebat arbitrari castra Cæsarem mouere. Scipio Africanus ad excipienda auxilia cum cōmeatiibus Hannibali uetitum terminum dimisit ipse subuenturus.

Dionysius syracusanoz Tyrannus cū afri ingenti multitudine transiuri eēt in Sicilia ad eū oppugnādū castella pluribus locis munivit: custodibusq; p̄cepit ut eadē adueniēti hosti dederēt: dimissiq; syracusas occulte rediret aīris necesse capta castella p̄sidio ibi tenerēt quos Diōysius redactos ad quā uoluerat paucitatē pene par numero aggressus uicit: cū suos cōtra xisset: & aduersarios sparsisset. Agefilaus lacedæmonius cū inferret bellū Tyfapherne Cariā se petete simulauit: quasi aptius locis mōtosis aduersus hostē equitatu p̄xualentē pugnaturus: p̄ hanc consilii ostensionē aduocato in Cariam Tyfapherne ipse lydiam ubi caput hostium regni erat irrupit: oppressisq; qui illic agebant pecunia regia potitus est.

De seditione militum compescenda.

Cap. ix.

VLus Manlius cōsul cū cōperisset q; cōiurassent milites in hibernis cāpaniæ ut iugulatis hospitibus ipsi res eoz inuaderēt rumore sparsit eodē loco hibernaturos: atq; ita cōiuratoz cōsilio cāpaniā piculo liberauit: & ex occasiōe nocentes puniuit.

Lucius Scylla cū legiōes ciuiū Romanoz p̄nitiosa seditione furerēt cōsilio restituit sanitatē efferratis. Prope enim annuntiarī iussit hostem adesse: & ad arma uocantiū clamorem tolli signa canere discussā seditio est uniuersis aduersus hostem consentientibus.

Cneus Pōpeius trucidato ab exercitu Mediolani senatu ne tumultū moueret si solos euocasset nocētes mixtos eis q; extra delictū erāt: uēire iussit ita & noxii minore aī metu qā nō segregati. Ideoq; nō ex cā culpæ uidebātur accersiti comparuerunt: & illi quibus integra erat conscientia custodiendis quoq; nocētibus accederunt: ne illorum fuga inquinarentur.

Cæsar cū quādā legiones eius seditionē mouissent adeo ut in perniciē

quoque ductis uiderent cōsurrecturæ dissimulato metu pcessit ad milites: postulatibusque missionē ultro minaci uultu dedit exauctoratos pnia coegit facillacere impatori obsequētioresque in reliquū operas edere.

Quēadmodū intēpestiua postulatio pugnae inhibeatur. Cap. x.

Virtus Sertorius quod experimēto didicerat iparē se uniuerso romanorū exercitui: ut barbaros quoque incōsulte pugna ex pscētes doceret: adductis in cōspectu duobus eqs altero pua lido: altero admodū exili: duos admouit iuuenes: similiter affectos robustū & gracilem: ac robustiori impauit equo exili uniuersam caudā abrūpere. Gracili autē ualētiorē per singula uellere: cūque gracilis fecisset quod impatū erat ualidissimus cū in infirmi equi cauda sine effectu luctaret. Iam inquit Sertorius Romanorū cohortiū per hoc uobis exemplū ostēdi milites insupabiles sunt: uniuersas aggredientibus eandē lacera bit: & carpet que per pres attētauit. Idē cū uideret suos pugnae signū incōsulte flagitantes crederetque rupturos imperiū nisi cōgrederent permisit turmae equitū ad laceffendos hostes ire: laboratīque submitit alias: & sic recepit oēs: utrisque & sine noxa ostēdit quod exitus flagitanti pugna mansisset obsequētissimis inde eis usus est. Agesilaus lacedaemonius cū aduersus thebanos castra sup ripā posuisset: multoque maiore hostiū manū eē intelligeret: & ideo suos arcere a cupiditate decernēdi uellet dixit res pōso domini se ex collibus pugnare iussū. & ita exiguo pōsidio ad ripā posito accessit in colles. Quod thebani pro metu interpretati trāsierūt flumine: & cū facile depulissent pōsidium ceteros insecuti auidius iniquitate locorū a paucioribus uicti sunt. Scorio dux dacorū cū sciret dissociatū armis ciuilibus populū Ro. neque tamē tentādū arbitraret: quia externo bello posset cōcordia in ciues coalescere duos canes in cōspectu populariū cōmisit hisque acerrime inter ipsos pugnantibus lupū ostēdit: quē p̄tinus canes omissa inter se ira aggressi sūt. Quo exemplo p̄hibuit barbaros ab ipetu romanis pro futuro.

Quēadmodū exercitus sit incitandus ad praelium. Cap. xi.

Labius & Caius Manilius cōsules aduersū heroscos ppter seditionē detractate p̄liū exercitui ultro simulauit cūctationē: donec milites p̄bris hostiū coacti pugna deposcerēt: iurarētque se ex ea uictores redituros. Fuluius nobilior cum aduersus sanitiū numerosū exercitū & successibus tumidū paruis copiis necesse h̄ret decertare: simulauit unā legionē hostiū a se corruptā ad p̄ditōem: impauitque ad eius rei fidē tribunis & primis ordinibus & cēturionibus quātū quisque pecuniae aut auri argēti que h̄ret cōferre: ut resp̄ntari metes p̄ditoribus posset: se autē iis qui attulissent pollicitus est cōsumata uictoria ampla insup p̄mia datū: quae sua p̄ualio Romanis alacritatē attulit & fiducia: inde etiam praecleara uictoria cōmissio statim bello pacta est.

Cæsar aduersus germanos & Ariouistū pugnaturus confulis suoz animis pro cōcione dixit nullius se eo die opera nisi decimæ legionis usurum Quo cōsecutus est ut decimā tanq̄ præcipue fortitudinis testimonio cogeret: & cæteros puderet; ne penes alios gloria uirtutis esset.

Q. Fabius qui egregie sciebat & Romanos eius eē libertatis quæ contumelia exasperaret. & a penis nihil iustū aut moderatū expectabat: misit legatos carthaginē de cōditionibus pacis: quas cū illi iniquitatis insolētiæ plenas rettulissent exercitus Romanoz ad pugnandum concitatus est.

Agefilaus lacedæmoniōz dux cū prope ab Orcomeno socia ciuitate castra hñret: cōperissetq; plærosq; ex militibus p̄tiosissima regē deponere itra munimēta: p̄cepit oppidanis ne q̄s exercitū suū prinēs recipet: quo ardentius dimicaret miles qui sciret sibi pro omnibus suis pugnandum.

Epaminundas dux thebanoz aduersus lacedæmonios dimicaturus: ut nō solū uiribus milites sui: uerū ēt affectibus adiuuarent p̄nūtiavit in concione destinātū lacedæmoniiis si uictoria potirent oēs uirilis sexus interficere: uxoribus aut eorum & liberis in seruitutē adductis thebas diruere.

Qua cōcione cōcitati primo ipetu thebani lacedæmonios expugnauerūt Eutidas dux lacedæmoniōz pugnaturus eodē die qua classem uicerat socit quīs ignarus actæ rei uulgauit nuntiatū sibi uictoriā partiū quo constantiōres ad pugnā milites haberet.

Iulius Posthumius p̄lio quo cū latinis cōsfixit oblata specie duoz ī eq̄s iuuenū aios suoz erexit pollucē adesse dicēs: ac sic p̄lium restituit.

Archidamus lacedæmōiūs aduersus archadas bellū gerēs: arma ī castris statuit: & circa ea duci equos noctu ipauit clā. Quoz uestigia mane tāq̄ castror & pollux p̄q̄tassent ostēdēs ad futuros eodē ipsis p̄liatibus p̄uasit.

Pericles dux atheniēsiū initurus p̄liū cū aiaduertisset lucū ex quo utraq; acies cōspici poterat dēfissimæ opacitatis uastū: aliogn & diti p̄ri sacz igētis illic staturæ hoīem altissimis cothurnis & ueste purpurea coma uenerabile in curru cādidoz equozq; sublimē cōstituit: q̄ dato signo pugnz p̄ueheret: & uoce Periclē appellans cohortaret eum: diceretq; deos Atheniēsiū adesse: quo pene primo cōiectu reli hostes terga dederunt.

Lucius Sylla quo paratiōre militem ad pugnandū hñret p̄dici sibi a diis futura simulauit. Postremo etiā in cōspectu exercitus prius q̄ in aciem descenderet: & signū modicæ amplitudinis quod delphis sustulerat orabat: petebatq; ut promissam uictoriam maturaret.

Caius Marius quandā magam ex Scythia habuit a qua se dimicationū euentus p̄dici se simulabat.

Q. Sertorius cū barbaro & rōnis indocili milite uteret ceruā cādida insignis formæ p̄ lusitaniam ducebat: & ab ea quæ agenda aut uitāda eēnt p̄noiscere se asseuerabat: ut barbari ad oīa tanq̄ diuinitus impata obediret

Hoc genere strategematicon nō tantū ea parte utendū est: qua imperitos existimabimus esse apud quos his uteremur. Sed multo magis ea q̄ talia erunt excogitabuntur ut ab his monstrata credant.

Alexander Macedo sacrificaturus in scripsit medicamento aruspici manum: quam ille extis erat suppositurus: litteræ significabant uictoriā Alexandro dari: quas cum iecur calidum rapuisset: & a rege militi esset ostensum: auxit animum tanq̄ deo spondente uictoriam.

Idem fecit indas aruspex prælium Eumene cum gallis cōmissuro.

Epaminundas thebanus aduersus lacedæmonios fiducia suoz religioe adiuuandā ratus arma quæ ornamento affixa in templis erant nocte subtraxit: persuasitq; militibus deos ite suū sequi ut pliantibus ipsis adessent.

Agelilaus Lacedæmonius cum quosdā perlagæ cepisset: quoz habitus multum terroris præfert quotiens ueste tegitur: nudatos militibus suis ut alba corpora & umbratica contemneret ostendit.

Gelo Syracusanoz Tyrannus bello aduersus poenos suscepto cum multos cepisset: infirmissimum quozq; præcipue ex auxiliatoribus qui nigerrimi erāt: nudatū in cōspectu suoz pduxit ut persuaderet cōtemnedos.

Cyrus rex perlagæ ut concitaret animos populariū tota die in excidēda quadā silua eos fatigauit: deinde post triduum præstitit eis liberalissimas epulas: & interrogauit utro magis gauderent. Cumq; ei præsentia probassent: atq; per hoc inquit ad illa perueniendum est. Nam liberi beatiq; esse nisi medos uiceritis nō potestis: atq; ita eos ad cupiditatē plii cōcitauit.

Lucius Sylla q̄ aduersus Archelaum præfectum Mythridatis apud pyrea pigrioribus ad prælium militibus utebatur: opere eos fatigando compulit ad poscendum ultro pugnaz signum.

Fabius Maximus ueritus ne qua fiducia nauium ad quas refugium erat minus constanter pugnaret exercitus incendi eas prius q̄ in iret pliu iussit.

De dissoluēdo metu quo milites ex aduersis oibus cōciderūt. Cap. xi

SCipio ex Italia & Africā transportādo exercitū cum egrediens nauē prolapsus eēt: & ob hoc attonitos milites cerneret: id qd̄ trepidationem afferebat constantia & magnitudine animi in hortationem conuertit: & ludite inquit milites Africā oppōssi. Cæsar cū forte conscendens nauem lapsus esset: teneo te terra mater inquit: qua interpretatione effecit ut reperiturus illas quibus proficisceretur terras uideretur.

T. Sempronius gracchus consul acie aduersus picētes directa cū subitus terræ motus utraq; partes cōfudisset: exhortatōe cōfortauit suos: & ipulit ut cōsternatū supstitōe hostē inuaderet: adhortatosq; uicit.

Sertorius cū eqtū scuta ex trifecus equorūq; pectora cruenta subito prodigio apparuissent: uictoriā portē di interpretatus est: quonia ille partes

Strategematicon
 Epaminondas
 Agelilaus
 Gelo
 Lucius Sylla
 Fabius Maximus
 De dissoluendo metu
 Cap. xi
 Cipio
 Cæsar
 T. Sempronius
 Sertorius

Stratagematum Liber Secundus.

hostili solerent cruore respergi. Epaminūdas Thebanus cōtristatis militibus q̄ ex hasta eius ornamentū infulæ more depēdens uentus ablatum ī sepulchꝛe lacedæmonii cuiusdā depulerat. Nolite inquit milites trepidare lacedæmoniis significat interitus sepulturæ enim funeribus ornantur.

Idē cū fax de cœlo nocte delapsa eos q̄ aduerterūt terruisset lumē inq̄ hoc numina ostendūt. Idem in stante aduersus Lacedæmonios pugna cum sedile in quo resederat succubuisset: & id uulgo pro tristi excipētur ngnificatōe cōfusi milites interpretarentur. imo inquit uetamur sedere.

Lucius Sulpitius Gallus defectū lunæ imminente ne pro ostento exciperent milites pdixit futurum additis rationibus causisq̄ defectionis.

Agathocles Syracusanus aduersus Pœnos simili eiusdē sideris diminutōe q̄ sub die pugnæ: ut pdigio milites sui cōsternati erāt rōe q̄ id acciderat exposita docuit q̄cqd̄ illud foret: ad regē nām nō ad ip̄os p̄positū prinēf.

Pericles cū in castra eius fulmen decidisset terruissetq̄ milites aduocata concione lapidibus in cōspectu oīum collisis ignem excussit: sedauit turbationē cū docuisset similiter nubium nubium attritu excuti fulmen.

Tymotheus atheniēsis classe dimicaturus aduersus corcyræos gubernatori suo q̄ pficiscēti iā classi signū receptui cœpat dare: quia ex remigibus quēdā strenuatē audierat: miraris igt̄ ex tot militibus unū p̄fixisse.

Chabris atheniēsis classe dimicaturus excusso ante nauē ipsius fulmine exterritis per tale pdigiū militibus nūc inq̄ potissimū inēuda pugna ē cū deoz̄ maximus Iuppiter adesse numen suū classi nostræ ostendit.

Sexti Iulii Frontini Stratagematum; Liber Secundus.

Ispositis primo libro exēplis istructuris ut mea fert opinio ducem in his quæ ante cōmissum prælium agenda sūt. De inceps reddamus pertinentia ad ea quæ in ip̄o prælio agi solent: deinde quæ post prælium: & eorum quæ ad præliū pertinent. Species sunt.

De tempore ad pugnam eligendo.	Cap. i.
De loco ad pugnam eligendo.	Cap. ii.
De acie ordinanda.	Cap. iii.
De acie hostium turbanda	Cap. iiii.
De insidiis.	Cap. v.
De emittēdo hoste ne clausus præliū ex despatione reintegret.	Cap. vi.
De dissimulandis aduersis.	Cap. vii.
De restituenda per constantiam acie.	Cap. viii.
Quæ post prælium agenda sunt si res prospere cesserint & de confirmandis reliquiis belli.	Cap. ix.